

CARMEN DĂRĂBUȘ, România

Mots clef: civilisation antillaise, les rituelles funèbres, imagologie, littéraire, indigène.

Eléments de civilisation antillaise chez Saint-John Perse Résumé

Le travail *Eléments de civilisation antillaise chez Saint-John Perse* c'est le résultat du rencontre entre le voyage dans les Antilles Françaises fait et surtout vécu par l'auteur de ce papier et la lecture de la poésie de Saint-John Perse. Le statut du Colon, ni voyageur, ni indigène, a le privilège de la double perspective – la connaissance de l'intérieure et de l'extérieure. La trilogie *Images pour Crusoe*, *Pour fêter une enfance* et *Eloges* qui évoquent l'enfance antillaise de Saint-John Perse donne la coté de l'enfant qui n'est pas impliqué profondément dans les tensions qui se passent plus ou moins cachées entre les civilisation en contact, mais qui a gardé et coagulé des images chargé de matérialité – les plantations de canne à sucre, de café ; les pratiques shamaniques mélangées avec des rituelles chrétiennes, les rituelles funèbres dans les moments de crise etc. dans une imagologie littéraire pleine de fraîcheur.

Elemente de civilizație antileză – Saint-John Perse

Motto: „... Și eu n-am cunoscut toate vocile Lor, și n-am cunoscut toate femeile, toți bărbații care slujeau în înalta casă de lemn; însă mult timp îmi voi duce amintirea/ unor fețe tăcute, de culoarea papaiei și-a plictiselii, ce se opreau în dosul scaunelor noastre ca aștri morți.” (Saint-John Perse)

Văzute adesea ca dicotomice, discursul textual și discursul vizual fuzionează în imagologia literară, interiorizând și transmițând imagini culturale; articularea acestora este complexă, presupunând „o indispensabilă legătură între analizele literare și cele istorice, în sensul larg al termenului și în mod special în studierea imaginilor literare și culturale a ceea ce istoricii numesc *durata lungă*: imaginea nu coincide cu realitățile politice, istorice, culturale ale momentului, nu

neapărat în toate cazurile; dar imaginea este mereu în relație strânsă cu o situație culturală determinată istoric”¹. Imaginea devine, mai ales în literatură, semn lăuntric al unui sistem semiotic ce se caracterizează prin coeziune. A vorbi despre Altul și Altceva presupune și a vorbi despre Sine.

Un statut interesant îl are Colonistul, nici călător, nici indigen, purtător al privilegiului dublei perspective culturale – din exterior și din interior, străin și al locului în același timp. Alexis Saint-Leger (1885-1975), devenit Saint-John Perse, provine dintr-o veche familie de coloniști francezi din Gouadeloupe, teritoriu de peste mări al Franței. Copilăria antileză este evocată în trilogia lirică *Imagini pentru Crusoe*, *Spre a serba o copilărie* și *Elogii*. Peisajele reale ale copilăriei devin unele ale sufletului cu mai mare ușurință decât la maturitate, iar fabulosul devine realismul magic al unei naturi somptuoase, devastată periodic de taifun și ciclon, nu proiecție imaginară într-o morfologie basmică, tipică lumii copilăriei: „Copilărie, dragostea mea... acel inel dublu al ochiului și ușurința de a iubi...”² (V), fără a simți convulsiile unui trecut și prezent istoric încărcat de ostilitate: „Palmieri! și blândețea/ de-o bătrânețe a rădăcinilor...! Suflările alizee, porumbeii și pisica sălbatică/ găureau când și când rămurișul amar unde-n tăria unei seri cu miresme de Diluviu/ lunile verzi și roz atârnav ca niște mangre”³. Răvășite de cataclisme, insulele își trăiesc dramele prin experiențele îndelungate ale repetării, învățând să separe, fără ezitare, viața de moarte: „Avem preoți, var./ Văd arzând focurile unei taberi de Sudori...// -Răpușii de cataclism, ca dobitoace jupuite,/ în aceste cutii de zinc ce le poartă notabilii în ocol spre primărie pe/ strada-mare barată de apă verde (oh! prapuri încrețiți ca spinări de omizi,/ și-o cernită copilărie spânzurată de franjuri de aur!)/ sunt puși grămadă, pentru o clipă, în locu-nvelit al Pieții: unde stând în picioare/ și viu/ și încins cu un sac vechi mirosind plăcut a orez,/ un negru al cărui păr e de lână de oaie neagră se înalță ca un profet ceva/ să strige-ntr-o scoică – pe când cerul cu nori mărunți prevestește pentru deseară/ un alt cutremur de pământ”⁴ (XII) totul într-un ritual funebru simplificator, diferit în momente de calamitate față de cel din cotidianul neagresat de istorie ori de catastrofe naturale. Odată nenorocirile trecute, ritmul vieții este reluat fără entuziasm și fără a se gândi prea mult la nenorocirea abia trecută; o alta va veni și singurul mod de a lupta cu succesiunea lor este integrarea acestora într-un oarecare firesc: „Și copilul se întoarce de la școala Preoților, dragăstos mergând de-a lungul dragostei Zidurilor cu miros de pâine caldă, vede în capul străzii unde cotește/ marea pustie mai zgomotoasă ca o vânzare de pește./ Și butoaiile de zahăr curg, pe Cheiurile de marcasită pictate, în largi izvoade, cu petrol,/ și negri purtători de animale jupuite îngenunchează în faianțele

¹ Daniel-Henri Pageaux, *Recherche sur l'imagologie : de l'Histoire culturelle à la Poétique* în „Revista de Filologia Francesa”, 8, Servicio de Publicaciones, Univ. Complutense, Madrid, 1995, p. 135, trad. aut

² Saint-John Perse, *Poeme alese*, Ed. Univers, București, 1983, p. 41.

³ *Idem*, p. 30.

⁴ *Idem*, p. 48